

ВІДГУК

офіційної опонентки кандидатки філософських наук Хром'як
Наталії Львівни на дисертацію Шимановича Андрія Олександровича
«Богословська екзегетика Карла Барта» на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.14 - богослов'я

Тема, яку пропонує дисертант, є надзвичайно цікавою та такою, що відповідає тенденціям сучасної світової богословської думки. Карл Барт – один з ключових богословів XX століття. Хоча він і належав до реформатської традиції протестантизму, ще за життя він отримав визнання у всьому християнстві. Особиста екзистенційна криза, яка сподвигла Карла Барта до пошуку відповідей на питання, в тому числі, богословські та політичні, породила богослов'я воістину сучасне в своїй актуальності, традиційне у своїй вірності християнській ортодоксії, та пророче, оскільки зуміло відповісти на питання, що виникають сьогодні пів сторіччя по його смерті. Основним акцентом в Бартовій теології був відроджений наголос на Писанні та одкровенні, а не лише самій методології вивчення Священного тексту.

Дисертація Шимановича А.О., яка презентує богословську екзегетику Карла Барта, є надто актуальною для сучасного українського, перш за все, богословського, а також релігієзнавчого та філософського дискурсу, так як її завдання полягає не лише описово здійснити загальний огляд Бартової теології, але й поринути у ґрунтовніше осмислення саме екзегетичної складової його праць.

У першому розділі дисертації Андрій Шиманович актуалізує роль Барта для протестантського богослов'я та соціально-політичні чинники, що вплинули на формування основних постулатів його теології. Важливими в цьому контексті є окреслення та систематизація зв'язків між догматикою та екзегезою, що служить хорошою основою для подальшого розгортання досліджуваної тематики. Однак дисертація нічого би не втратила, упустивши

актуалізацію соціально-політичних чинників у формуванні неоортодоксії, які досить добре вивчені та описані. Водночас тут доречним був би глибший аналіз методології дослідження. Заслуговують також схвалення об'єктивні та неупереджені роздуми дисертанта про неоднозначне сприйняття Бартової богословської думки та герменевтики з боку його сучасників та наступників.

У другому розділі дисертант уже традиційно вказує на чинники та контексти, в яких зародилася неоортодоксія та розкриває особливості всієї богословської системи. Системний аналіз неоортодоксії та опис її характерних особливостей сміливо можна віднести до сильних сторін цього розділу. Ці сильні сторони варто було б більше розвивати, приділивши менше уваги ліберальній теології, яка, хоч і була однією з причин формування неоортодоксії, але втратила свою актуальність ще на початку ХХ століття.

Третій розділ присвячений комплексному аналізу ролі Святого Письма у теології Барта, його підходу до інтерпретації Біблії, концепції богонатхненності та її співвідношення з історико-критичним методом, а також до канону Писання. Доречним є акцент дисертанта на тому, що Бартове читання Біблії «біблійно» є істинно історичним її вивченням. Увага на Слові Божому, яке доступне для всіх з його динамічним нестатичним характером, в центрі якого Особа Христа, в повній мірі розкриває Бартове поняття одкровення, де Біблія не є, але стає Словом Божим. Артикуляція того, що методологія історичного критицизму не доречна до Святого Письма, оскільки в ньому міститься одкровення, яке можна зрозуміти лише богословська. Також вірно підмічено, що у теїзмі Барта зберігається синергія між Божою трансцендентністю та іманентністю, однак дуже чітко фокусується на Божій інакшості, яка виключає будь яке емпіричне вивчення Бога. Звичайно, не можна залишити поза увагою дуже вдало розкритий холістичний характер розуміння Бартом Писання, де Старий і Новий Завіти нероздільно говорять в унісон. Важливо зауважити, що показаний дисертантом наголос на церковній прикладній, а не тільки академічній теоретичній актуалізації Слова Божого в системі Барта відповідає істинному

стану речей. Однак, тут сильно бракує дефініції того, що Карл Барт мав на увазі під церквою, оскільки еклезіологія різних християнських деномінацій під церквою може мати на увазі різні поняття. Цінною у дисертації є увага на Бартовій концепції богонатхненності, зокрема її койнонічної складової, що беззаперечно є сильною стороною роботи. Водночас ця тема потребує більш строгого та чіткого означення засадничих дефініцій. Автор справедливо зауважує, що Карл Барт не відкидав наукових та богословських доробків свого часу, таких як історико-критичний метод тлумачення Писання, але і не абсолютизував їх. Розкриваючи зв'язок герменевтики Барта і його ставлення до канону Святого Письма, дисертант чітко побачив важливі конотації богослова та класичного протестантизму, однак не достатньо розкрив зв'язок цих поглядів з герменевтикою.

Четвертий розділ містить аналіз герменевтики Барта, в якому чітко та недвозначно вказано на роль Христа в методології досліджуваного автора. А. Шиманович справедливо зауважує паралелі між богослов'ям автора та Іриней Ліонським. Та сильно відчувається брак наскрізного висвітлення паралелей між богословом та іншими визначними отцями, як Григорій Ниський, Йоан Златоуст, Августин Блаженний та інші. Розмірковуючи про роль Христа в теології Барта, дисертант вкотре згадує ліберальну теологію, яка, хоч і не шкодить, але й не розкриває нічого нового у цьому розділі. Також у цьому розділі велика увага приділена маріології Барта, що надзвичайно цікаво та відповідає Бартовій думці, але, слідуючи логіці та назві розділу, варто було б, не нехтуючи контекстом маріології, ґрунтовніше підійти до суті – Христоцентричності герменевтики.

П'ятий розділ розкриває сучасну рецепцію бартіанської екзегези. Дисертант проводить історичний екскурс в першу половину XX століття, показуючи як Барта сприймали його сучасники, а потім різко переходить до впливу Бартової критики ліберального та природного богослов'я кінця 70-х років XX століття. Та варто зауважити, що в XXI столітті Бартом цікавляться не менше, ніж у попередньому столітті, чому, на нашу думку, було приділено не достатньо уваги. Вважаємо за потрібне наголосити, що у цьому розділі

дисертант ще краще розкрив би свою тему, якщо би в ньому була осмислена й українська дійсність.

Результати дослідження є викладенні у висновках, в яких автор логічно вказує на результати свого дослідження. А. Шиманович підсумовує, що пріоритетом Барта була не сама методологія, а саме фактична екзегеза Святого Письма, яка, на думку, богослова має стати в основі будь-якого теологічного дослідження. Окрім цього автор справедливо звертає увагу на ще один важливий тезис богослова – екзегет, приходячи до тлумачення Писання, найперше, повинен усвідомлювати його як Слово Боже до людини, а не, навпаки, сукупність людських уявлень про Бога, інакше він приречений на спотворене сприйняття та розуміння біблійних текстів.

В цілому дисертаційне дослідження викликало ряд загальних зауважень.

1. Варто було б чіткіше визначити методологічні засади та запропонувати власну термінологічну систему в контексті даного дослідження. Це дозволило б уникати понятійних амбівалентностей, повторів, та деяких невдалих формулювань.
2. Автор дисертації сильно актуалізує порядок денний ліберального богослов'я у контексті загальної теології Карла Барта, однак, водночас, не достатньо уваги приділяє отцям церкви, хоча присвячує їм частину дослідження, та надзвичайно мало артикулює важливість схоластики, зокрема А. Кентерберійського та екзистенціалізму в особі С. К'єркегора.
3. Показавши місце та вплив Карла Барта в богословському дискурсі XX-XXI століття, варто було б ширше висвітлити дискусійні моменти та слабкі сторони у богословській екзегетиці Барта. Також дисертант явно замало зацентрував на рецепції неоортодоксії поза англомовним світом, а також у теології XXI століття.

Зауваження та запитання не знижують загальної позитивної оцінки виконаної роботи. Вони покликані до розширення праці в майбутньому. Назагал робота успішно виконана і мета досягнута. Дослідження має чітку логічну структуру та обґрунтованість положень, що виносяться на захист, та є завершеною самостійною роботою. Знайомство із змістом дисертації, публікаціями автора та авторефератом дають підставу для загального висновку про те, що робота Шимановича Андрія Олександровича «Богословська екзегетика Карла Барта» є самостійним завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, містить наукові досягнення, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.14 – богослов'я.

Офіційний опонент,

кандидат філософських наук,

викладач Львівської богословської семінарії

Н.Л. Хром'як

Підпис

Хром'як

засвідчую

Підпис